

kijkwijzer hoger onderwijs

TAALONTWIKKELEND LESGEVEN

de docent

1. IS HET **TAALANBOD** VAN DE DOCENT RIJK, VERZORGD EN AFGESTEMD OP DE STUDENTEN?

Zijn de formuleringen op het niveau van studenten? Drukt de docent zich enerzijds niet te moeilijk uit, waardoor de studenten niet kunnen volgen? Is het niveau van de docent anderzijds niet te laag, waardoor de studenten niets bijleren? Biedt hij vaktermen aan op het moment dat de studenten er onvatbaar voor zijn? Pendelt hij heen en weer tussen academische taal en alledaagse verwoording? Wordt belangrijke informatie benadrukt? Gebruikt de docent een verzorgde en duidelijke taal? Spreekt hij rustig? Articuleert hij duidelijk?

2. GEEFT DE DOCENT **TAALFEEDBACK**?

Herhaalt hij goede taaluitingen van studenten? Parafraseert hij? Bevestigt de docent de studenten positief als ze spreken en schrijven? Helpt hij de studenten te formuleren? Herformuleert hij de taaluitingen van

studenten? Geeft hij voorbeelden van het beoogde taalgebruik, voorbeeldformuleringen? Corrigeert de docent taaluitingen van de studenten?

3. IS ER AANDACHT VOOR **TAALLEERSTRATEGIEËN**?

Leren studenten omgaan met moeilijke woorden? Krijgen ze aanwijzingen bij het lezen van teksten? Worden de studenten gestimuleerd om stil te staan bij hun spreek-, luister-, schrijf- of leesdoel? Oefenen ze zich in het onderscheiden van hoofd- en bijzaken? Wordt er aandacht besteed aan verschillende tekstsoorten en hun kenmerken?

de les

4. SCHEPT DE DOCENT EEN GEPASTE **CONTEXT** VOOR DE NIEUWE LEERINHOUD DIE HIJ AANBRENGT?

Wordt de voorkennis van de studenten gebruikt als springplank? Sluit de docent aan bij de interesses van de studenten? Creëert hij een kader voor de nieuwe leerstof? Geeft hij voorbeelden? Vraagt hij voorbeelden? Nodigt hij studenten uit om context aan te brengen? Zorgt de docent ervoor dat de studenten zich voldoende betrokken voelen bij het onderwerp?

5. GEEFT DE DOCENT DIVERSE EN BETEKENISVOLLE TAALTAKEN?

Zijn er diverse schriftelijke en mondelinge verwerkingsvormen, zoals lees- en schrijfopdrachten, rapportages en presentaties? Zijn de opdrachten realistisch en functioneel? Ervaren de studenten het nut van de taalkaak die ze uitvoeren? Spreken, luisteren, lezen en schrijven ze met een duidelijk doel voor ogen?

6. BEVAT HET LESMATERIAAL TAALSTEUN, VISUELE ONDERSTEUNING?

Staan er in het materiaal schema's en afbeeldingen? Wordt er gebruikgemaakt van bordschema's, schrijfkaders, en kijkwijzers? Werkt de docent met concrete voorwerpen en attributen ter verduidelijking van abstracte begrippen? Wordt de kennis voorgesteld in een woordweb?

de studenten

7. IS ER VOLDOENDE TIJD VOOR TAALPRODUCTIE?

Krijgen de studenten de kans om hun kennis en voorkennis te verwoorden? Verwoorden

de studenten oplossingen of uitleg bij de antwoorden? Krijgen alle studenten voldoende kansen om taal te produceren, niet alleen de durvers en taalsterke studenten?

8. IS ER VOLDOENDE INTERACTIE TUSSEN DE STUDENTEN?

Maakt de docent gebruik van interactieve werkvormen? Stellen de studenten elkaar vragen? Wisselen ze kennis uit? Vindt er betekenisonderhandeling plaats? Mogen de studenten samenwerken?

9. IS ER TIJD VOOR REFLECTIE OP HET TAALGEBEUREN?

Worden de taalstrategieën die de studenten hanteren in de les expliciet gemaakt? Laat de docent de studenten hun strategieën verwoorden? Doet hij de studenten na uitvoering van de opdracht reflecteren over het eindresultaat, maar ook over de aanpak van hun luisteren, spreken, lezen en schrijven?

kijkwijzer lager en secundair onderwijs

TAALONTWIKKELEND LESGEVEN

de leerkracht

1. IS HET **TAALANBOD** VAN DE LEERKRACHT RIJK, VERZORGD EN AFGESTEMD OP DE LEERLINGEN?

Zijn de formuleringen op het niveau van leerlingen? Drukt de leerkracht zich enerzijds niet te moeilijk uit, waardoor de leerlingen niet kunnen volgen? Is het niveau van de leerkracht anderzijds niet te laag, waardoor de leerlingen niets bijleren? Biedt hij nieuwe begrippen aan op het moment dat de leerlingen er ontvankelijk voor zijn? Pendelt hij heen en weer tussen schooltaal en alledaagse verwoording? Wordt belangrijke informatie benadrukt? Gebruikt de leerkracht een verzorgde en duidelijke taal? Spreekt hij rustig? Articuleert hij duidelijk?

2. GEEFT DE LEERKRACHT **TALFEEDBACK** ?

Herhaalt hij goede taaluitingen van leerlingen? Parafraseert hij? Bevestigt de

leerkracht de leerlingen positief als ze spreken en schrijven? Helpt hij de leerlingen te formuleren? Herformuleert hij de taaluitingen van leerlingen? Geeft hij voorbeelden van het beoogde taalgebruik, voorbeeldformuleringen? Corrigeert de leerkracht taaluitingen van de leerlingen?

3. IS ER AANDACHT VOOR **TAALLEERSTRATEGIËN** ?

Leren leerlingen omgaan met moeilijke woorden? Krijgen ze aanwijzingen bij het lezen van teksten? Worden de leerlingen gestimuleerd om stil te staan bij hun spreek-, luister-, schrijf- of leesdoel? Oefenen ze zich in het onderscheiden van hoofd- en bijzaken? Wordt er aandacht besteed aan verschillende tekstsoorten en hun kenmerken?

de les

4. SCHEPT DE LEERKRACHT EEN GEPASTE **CONTEXT** VOOR DE NIEUWE LEERINHOUD DIE HIJ AANBRENGT?

Wordt de voorkennis van de leerlingen gebruikt als springplank? Sluit de leerkracht aan bij de interesses van de leerlingen? Creëert hij een kader voor de nieuwe leerstof? Geeft hij voorbeelden? Vraagt hij voorbeel-

den? Nodigt hij leerlingen uit om context aan te brengen? Zorgt de leerkracht ervoor dat de leerlingen zich voldoende betrokken voelen bij het onderwerp?

5. GEEFT DE LEERKRACHT DIVERSE EN BETEKENISVOLLE TAALTAKEN?

Zijn er diverse schriftelijke en mondelinge verwerkingsvormen, zoals lees- en schrijfopdrachten, rapportages en presentaties? Zijn de opdrachten realistisch en functioneel? Ervaren de leerlingen het nut van de taaltaak die ze uitvoeren? Spreken, luisteren, lezen en schrijven ze met een duidelijk doel voor ogen?

6. BEVAT HET LESMATERIAAL TAALSTEUN, VISUELE ONDERSTEUNING?

Staan er in het materiaal schema's en afbeeldingen? Wordt er gebruikgemaakt van bordschema's, schrijfkaders, en kijkwijzers? Werkt de leerkracht met concrete voorwerpen en attributen ter verduidelijking van abstracte begrippen? Wordt de kennis voorgesteld in een woordweb?

de leerlingen

7. IS ER VOLDOENDE TIJD VOOR TAALPRODUCTIE?

Krijgen de leerlingen voldoende de kans om hun kennis en voorkennis te verwoorden? Verwoorden de leerlingen oplossingen of uitleg bij de antwoorden? Krijgen alle leerlingen voldoende kansen om taal te produceren, niet alleen de durvers en taalsterke leerlingen?

8. IS ER VOLDOENDE INTERACTIE TUSSEN DE LEERLINGEN?

Maakt de leerkracht gebruik van interactieve werkvormen? Stellen de leerlingen elkaar vragen? Wisselen ze kennis uit? Vindt er betekenisonderhandeling plaats? Mogen de leerlingen samenwerken?

9. IS ER TIJD VOOR REFLECTIE OP HET TAALGEBEUREN?

Worden de taalstrategieën die de leerlingen hanteren in de les expliciet gemaakt? Laat de leerkracht de leerlingen hun strategieën verwoorden? Doet hij de leerlingen na uitvoering van de opdracht reflecteren over het eindresultaat, maar ook over de aanpak van hun luisteren, spreken, lezen en schrijven?

kijkwijzer kleuteronderwijs

TAALONTWIKKELEND LESGEVEN

de leerkracht

1. IS HET **TAALAAANBOD** VAN DE LEERKRACHT BEGRIJPELIJK EN BOEIEND VOOR KLEUTERS?

Begrijpelijk

Drukt de leerkracht zich niet te gemakkelijk maar ook niet te moeilijk uit? Zijn de formuleringen op het niveau van kleuters? Biedt hij visuele ondersteuning als hij nieuwe woorden aanbrengt?

Boeiend

Sluit de leerkracht aan bij de interesse van de kleuters? Vraagt hij naar hun eigen ervaringen?

2. GEEFT DE LEERKRACHT **TAALFEEDBACK**?

Positieve bevestiging

Bevestigt de leerkracht de kleuters positief als ze spreken? Herhaalt hij goede taaluitingen van kleuters?

Impliciet corrigeren

Corrigeert de leerkracht taaluitingen van de kleuters? Geeft hij corrigerende en expliciete feedback op de taaluitingen van kleuters? Parafraseert hij? Helpt hij de kleuters te formuleren? Herformuleert hij de taaluitingen van kleuters? Geeft hij voorbeeldformuleringen?

de les

3. SCHEPT DE LEERKRACHT EEN **POSITIEF, VEILIG EN RIJK KLIMAAT**?

Biedt de leerkracht een context voor de nieuwe woorden die hij aanbrengt? Is de ruimte prikkelend om nieuwe taal te leren?

4. GEEFT DE LEERKRACHT DIVERSE EN **BETEKENISVOLLE TAALTAKEN**?

Kunnen de kleuters de woorden al spelend onder de knie krijgen? Is er veel herhaling van woorden in allerlei contexten?

de kleuters

5. IS ER VOLDOENDE TIJD VOOR TAALPRODUCTIE?

Krijgen de kleuters spreekkansen? Varieert de leerkracht in open en gesloten vragen? Gaat de leerkracht in op taaluitingen? Vraagt hij door? Kaatst hij vragen terug?

6. IS ER VOLDOENDE **INTERACTIE** TUSSEN DE KLEUTERS?

Kunnen de kleuters zelf aan de slag met het taalaanbod?

